

Nr 160.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till Svenska textilforskningsinstitutet; given Stockholms slott den 3 mars 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Herman Eriksson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson:

Enligt riksdagens skrivelse den 22 juni 1943, nr 327, har riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen den 9 april 1943, nr 201, därom gjorda förslag *dels* godkänt vid statsrådsprotokollet över handelsärenden för sistnämnda dag fogat avtal med stiftelsen Svensk textilforskning angående ordnande av central forskningsverksamhet rörande textila produkter samt deras framställning och användning, *dels* bemyndigat Kungl. Maj:t att, i den mån så befunnes påkallat och lämpligt, överenskomma med stiftelsen om jämkning i avtalet, *dels* ock till uppförande av byggnad för textilforskning för budgetåret 1943/44 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

Jämlikt förenämnda, den 18 februari 1943 preliminärt upprättade avtal mellan kronan och stiftelsen Svensk textilforskning, vilket sedermera av Kungl. Maj:t godkänts genom beslut den 8 juli 1943, skall staten ställa tomt för en byggnad för Svenska textilforskningsinstitutet till förfogande invid Chalmers tekniska högskola i Göteborg ävensom bestrida kostnaderna för ej mindre byggnadens uppförande, i sin helhet beräknade till 700 000 kronor, än även för uppvärmning och yttre underhåll av byggnaden samt för skötsel av vägar, gräsmattor, planteringar och dylikt, medan stiftelsen skall anskaffa och bekosta den för verksamheten erforderliga inventarieutrustningen samt i övrigt bestrida samtliga övriga kostnader med undantag av personalkostnaderna, vilka skola fördelas mellan staten och stiftelsen. Förutom till gäldande av de arvoden, som enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder skola utgå till statens representanter i institutets styrelse, skall staten bidra till kostnaderna för den grundläggande forskningen vid institutet ävensom för dettas administration. Dessa på staten ankommande kostnader, som endast skola avse avlöningar, ha beräknats vid full utbyggnad av verksamheten komma att uppgå till 44 000 kronor för år enligt följande fördelning:

Föreståndare för institutet	kronor 12 000
två forskningsassistenter à 6 000 kronor	» 12 000
ett kanslibiträde, tillika redogörare	» 3 600
en verkmästare	» 4 400
fyra laboratoriebiträden à 3 000 kronor	» 12 000

Summa kronor 44 000.

Förutom dessa lönebidrag, vilka skola justeras i enlighet med de grunder för rörligt tillägg och kristillägg som gälla för tjänstemän vid statens nyreglerade verk, skola jämväl utgå statsbidrag motsvarande de kostnader som förorsakas institutet genom anslutning till Svenska Personal-Pensionskassan för de av nyss angivna befattningshavare, till vilka enligt bedömande av institutets styrelse egen pension respektive familjepension bör utgå. Så länge institutets verksamhet med avseende på grundläggande forskning och administration icke uppnått den förutsatta omfattningen, skall statens bidrags-skyldighet inträda endast i den mån motsvarande kostnader uppstått.

Såsom bilaga till avtalet hava fogats stadgar för Svenska textilforskningsinstitutet, vilka fastställts av Kungl. Maj:t likaledes den 8 juli 1943. Enligt § 3 i stadgarna, för vilken paragraf Kungl. Maj:t den 19 november 1943 fastställt ändrad lydelse, skall Kungl. Maj:t förordna ordförande och sex ledamöter samt stiftelsen Svensk textilforskning utse övriga sex ledamöter i styrelsen för institutet.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (kapitalbudgeten, bilaga 8, statens allmänna fastighetsfond, punkt 4) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till uppförande av byggnad för textilforskning för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor, vilket anslag jämte det för innevarande budgetår anvisade anslaget beräknats täcka kostnaderna för uppförandet av byggnaden för Svenska textilforskningsinstitutet.

Genom beslut den 8 januari 1944 har Kungl. Maj:t, bland annat, dels förordnat ordförande och sex ledamöter i styrelsen för Svenska textilforskningsinstitutet,

dels förklarat, att ersättning tillsvidare skall utgå till ordföranden med 30 kronor och till av Kungl. Maj:t förordnad ledamot i styrelsen för institutet med 20 kronor för varje sammanträdesdag samt att ordföranden och sådan ledamot skola hänföras till rese- och traktamentsklass I B i allmänna rese-reglementet,

dels anbefallt statskontoret att från tionde huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga på rekvisition av styrelsen för institutet till vederbörande utbetala vad enligt sålunda angivna grunder må tillkomma dem,

dels föreskrivit, att en byggnad för Svenska textilforskningsinstitutet skall — i huvudsaklig överensstämmelse med vad därutinnan enligt förenämnda vid propositionen nr 201 till 1943 års riksdag fogade statsrådsprotokollet över handelsärenden förordats av chefen för handelsdepartementet — uppföras för kronans räkning å Chalmers tekniska högskolas tomt i Göteborg,

dels uppdragit åt Chalmerska byggnadskommittén att i samråd med styrelsen för Svenska textilforskningsinstitutet samt under iakttagande i tillämpliga delar av föreskrifterna i den för kommittén den 18 november 1938 fastställda instruktionen och övriga av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser såväl tekniskt som ekonomiskt omhändervar de arbeten, som äro förenade med planläggningen och uppförandet av ifrågavarande byggnad,

dels ock bemyndigat byggnadskommittén att, på rekvisition i mån av behov, hos riksgäldskontoret lyfta det av riksdagen till uppförande av byggnaden för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslaget av 300 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 25 februari 1944 fastställt vissa av professorn Melchior Wernstedt utarbetade ritningar att i huvudsak lända till efterrättelse vid uppförandet av ifrågavarande byggnad samt för byggnadsföretaget meddelat byggnadstillstånd enligt 2 § lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbeten, under förklaring tillika, att företaget ej må bedrivas under tiden den 16 april—den 15 oktober utan att Kungl. Maj:t på framställning av Chalmerska byggnadskommittén lämnar särskilt medgivande därtill.

I en den 12 februari 1944 till Kungl. Maj:t inkommen skrivelse har *styrelsen för Svenska textilforskningsinstitutet* — under framhållande att styrelsen beräknade, att byggnadsarbetena kunde igångsättas i mitten av april innevarande år och att byggnaden beräknades vara fullt färdig i mars 1945 — hemställt om anvisande för budgetåret 1944/45 av ett statsbidrag å 24 600 kronor till institutet. Till motivering härför har styrelsen anfört följande:

Inköp av utrustning för forskningsinstitutet har genom en under förra året fungerande interimskommitté ägt rum till ett belopp av cirka 75 000 kronor, varav instrument för cirka 30 000 kronor redan levererats. Styrelsen har vidare själv gjort beställning av instrument för ett belopp av 130 000 kronor, vilka komma att levereras successivt före utgången av februari månad

1945. Styrelsen beräknar, att institutet skall kunna börja sin vetenskapliga verksamhet omedelbart vid byggnadens färdigställande.

Personal vid forskningsinstitutet behöver emellertid anställas betydligt tidigare. Arbetet med utförande av beräkningar och ritningar för instrument och apparater måste omedelbart igångsättas. Detta arbete kommer att i huvudsak anförtros åt institutets föreståndare i samarbete med de instrumentfirmor, som skola utföra leveranserna. Styrelsen har därför beslutat anställa föreståndare för institutet från och med den 1 maj innevarande år. Med hänsyn till svårigheten att erhålla statsmedel för ändamålet under pågående budgetår räknar styrelsen med, att föreståndarens avlöning under maj och juni månader 1944 kommer att bekostas av stiftelsen Svensk textilforskning. Statsmedel till föreståndarens avlöning erfordras därför från den 1 juli 1944. Under den tid, föreståndaren får ledigt för forskningsarbete, skall han enligt överenskommelse med professor The Svedberg beredas arbetsplats i institutionen för fysikalisk kemi vid universitetet i Uppsala, varvid han skall börja de vetenskapliga förarbetena för institutets forskningsverksamhet.

De båda vetenskapliga assistenterna anser styrelsen böra anställas från den 1 januari 1945. Deras arbete erfordras från denna tidpunkt för monteringen av instrument och apparater samt för apparaternas kontrollering och kalibrering.

Av den övriga personalen beräknar styrelsen en verkmästare samt en maskinist erforderliga från den 1 januari 1945. De böra vara i tjänst under tiden för den maskinella utrustningens leverans och montering.

Övrig personal erfordras först från tidpunkten för verksamhetens igångsättande. Denna personal omfattar ett kanslibitråde, ett skrivbiträde, sex laboratoriebiträden samt en laboratorievaktmästare. Med hänsyn till att verksamheten först efter en tid kommer att nå full omfattning, torde anställandet av ett skrivbiträde och fyra laboratoriebiträden kunna uppskjutas till den 1 juli 1945.

I enlighet med det anförda beräknar styrelsen för budgetåret 1944/45 följande utgifter för avlöningar:

1 föreståndare à 12 000 kr/år.....	kronor 12 000
1 assistent i textilkemi à 6 000 kr/år, från 1. 1. 45.....	» 3 000
1 assistent i textilmekanik à 6 000 kr/år, från 1. 1. 45.....	» 3 000
1 kanslibitråde och redogörare à 3 600 kr/år, från 1. 3. 45. ..	» 1 200
2 laboratoriebiträden à 3 000 kr/år, från 1. 3. 45.....	» 2 000
1 verkmästare och instrumentmakare à 4 400 kr/år, från 1. 1. 45.....	» 2 200
1 laboratorievaktmästare à 3 600 kr/år, från 1. 1. 45.....	» 1 800
1 maskinist à 3 000 kr/år, från 1. 1. 45.....	» 1 500

Summa kronor 26 700.

Enligt det mellan Kungl. Maj:t och stiftelsen Svensk textilforskning träffade avtalet angående ordnandet av denna forskningsverksamhet skall staten bidra med följande belopp till ovanstående avlöningar:

till avlöning åt:

föreståndaren	kronor 12 000
två forskningsassistenter	» 6 000
ett kanslibitråde och redogörare	» 1 200
en verkmästare	» 2 200
två laboratoriebiträden	» 2 000

Summa kronor 23 400.

Enligt avtalet skall staten vidare bidra till bestridande enligt angivna grunder av kostnaderna för personalens anslutning till Svenska Personal-Pensionskassan. Detta belopp har vid full verksamhet hos institutet uppskattats till 2 200 kronor, varvid statens bidrag till avlöningarna beräknats till 44 000 kronor. Mot det ovan angivna bidraget till avlöningar av 23 400 kronor beräknas därför svara ett bidrag till pensionering av cirka 1 200 kronor.

Styrelsen har vidare erinrat om, att staten enligt avtalet jämväl hade att svara för kostnaderna för byggnadens uppvärmning och yttre underhåll samt för skötsel av vägar, gräsmattor m. m., men framhållit, att då uppvärmningen av byggnaden komme att ske från Chalmers tekniska högskolas värmecentral, särskilt statsbidrag ej torde behövas för den uppvärmning, som erfordrades under en kort period av budgetåret 1944/45. För skötsel av vägar och gräsmattor syntes ej heller föreligga behov av statsbidrag under sagda budgetår, enär de yttre arbetena torde komma att avslutas först vid budgetårets utgång.

I anslutning till institutsstyrelsens framställning har *styrelsens ordförande*, professorn vid Chalmers tekniska högskola S. Hultin i en den 11 februari 1944 dagtecknad skrift framhållit, att, därest de fastställda ersättningarna till ordföranden och de av Kungl. Maj:t förordnade ledamöterna i styrelsen även under budgetåret 1944/45 skulle bestridas av tionde huvudtitelns kommittéanslag, intet funnes att tillägga till framställningen. Ansåges däremot dessa ersättningar böra inräknas i statens bidrag till institutet, såsom förut-satts i propositionen nr 201 till 1943 års riksdag, borde det av styrelsen äskade anslagsbeloppet, 24 600 kronor, ökas med kostnaden för sannolikt tre styrelsesammanträden. Enär ett redan avhållet sammanträde dragit en kostnad av 150 kronor i arvoden och 765 kronor i reseersättningar eller sammanlagt 915 kronor, borde man för nästa budgetår för detta ändamål räkna med ett belopp av ($3 \times 915 =$) i runt tal 2 700 kronor.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår skall staten enligt det med stiftelsen Svensk textilforskning träffade avtalet, såvitt nu är i fråga, bidra till gäldande av hela kostnaden för dels ersättningar till ordföranden och av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter i styrelsen för Svenska textilforskningsinstitutet dels ock grundlöner jämte vissa tillägg därå åt samt pensionsavgifter för en del av institutets personal. Innan beslut om och tillstånd till uppförande av byggnad för institutet meddelats har något särskilt anslag för uppfyllande av denna statens bidragsskyldighet icke ansetts erforderligt. Visserligen har i och med förordnandet av statens representanter i styrelsen för institutet behov av medel till arvoden och reseersättningar åt dessa representanter uppkommit, men kostnaderna i fråga ha syntts tillsvidare lämpligen kunna bestridas av tionde huvudtitelns kommittéanslag.

Sedan numera beslut och tillstånd av nyss angiven innebörd meddelats, har emellertid frågan om särskild medelsanvisning för att sätta staten i stånd att avtalsenligt bidra till institutets personalkostnader aktualiserats. Sålunda har institutsstyrelsen beräknat, att byggnaden för institutet skall vara

*Departementets
chefen.*

fullt färdig i mars 1945 samt att institutet då omedelbart skall kunna börja sin vetenskapliga verksamhet. Viss del av personalen vid institutet anser styrelsen emellertid behöva anställas betydligt tidigare. I anslutning härtill har styrelsen beräknat ett behov av statsmedel till ett sammanlagt belopp av 24 600 kronor komma att föreligga under budgetåret 1944/45 för bestridande av statens andel av grundlöner och bidrag till pensionsavgifter.

Mot denna beräkning skulle visserligen i ett par hänseenden erinringar kunna framställas. Sålunda är det meddelade byggnadstillståndet förbundet med det förbehållet, att byggnadsföretaget icke må under tiden den 16 april —den 15 oktober bedrivs utan särskilt medgivande därtill, vilket kan föranleda att färdigställandet av byggnaden fördröjes. Vidare torde, även om byggnadsarbetet kommer att bedrivs enligt styrelsens beräkning, staten icke enligt avtalet vara skyldig att börja bidraga till föreståndarens avlönande redan åtta månader innan någon verksamhet i den planerade institutsbyggnaden kan antagas komma i gång. Vad den förstnämnda erinringen beträffar synes det dock säkrast att vid anslagsberäkningen förutsätta, att byggnadsföretaget kommer att även under sommarhalvåret få bedrivs i sådan omfattning att byggnaden blir fullt färdig före utgången av nästkommande budgetår. Beträffande den andra erinringen vill jag framhålla, att de skäl, som redan föranlett staten att åtaga sig ganska vittgående förpliktelser till fromma för den tekniskt-vetenskapliga forskningen på nu förevarande tillverkningsområde, enligt min mening även tala för anställandet snarast möjligt av en föreståndare för det blivande textilforskningsinstitutet. Härigenom skulle nämligen otvivelaktigt beredas ökade möjligheter att omedelbart efter färdigställandet av institutet effektivt utnyttja forskningsresurserna därstädes, varjämte under tiden dessförinnan föreståndaren skulle kunna lämna värdefullt biträde vid planeringen av institutets inredning och utrustning. Mot styrelsens uppskattning av statens bidrag till personalkostnaderna under nästkommande budgetår har jag därför ingen erinran att göra.

Till det av styrelsen beräknade beloppet, 24 600 kronor, torde emellertid till en början böra läggas det av styrelsens ordförande förslagsvis angivna beloppet, 2 700 kronor, till bestridande av arvoden och reseersättningar till statens representanter i institutets styrelse. Enär staten enligt avtalet jämväl har att gälda kostnaderna för rörligt tillägg och kristillägg å grundlönerna till den del av personalen, vars avlönning bekostas av statsmedel, lärers kostnaden för sådana tillägg, i runt tal 6 900 kronor, ytterligare böra tagas i beräkning. Sammanlagda statsbidraget skulle alltså sluta å $(24\,600 + 2\,700 + 6\,900 =)$ 34 200 kronor. Anslaget torde lämpligen böra givas förslagsanslags natur.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Svenska textilforskningsinstitutet* för budgetåret 1944/45 under tionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 34 200.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter
biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen;
att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll
utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Åke Hartvig.
